

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvscvla Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis

Marca, Pierre de

Parisiis, 1681

XII. De origine monasterii Scalæ-Dei apud Bigerros in diœcesi Tarbiensi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14704

DISSERTATIO DE ORIGINE
monasterii Scalæ-Dei apud Bigerros,
in diœcesi Tarbiensi.

I. **O**RIGINEM monasterii Scalæ-Dei investigantibus duo quædam certa constituenda sunt, prior nempe domus illius conditus in agro qui vulgò dicitur *Capadur*, deinde subsecuta translatio eum in locum quem hodie occupat. Vtriusque loci situs proponendus est, & temporum epocha paulò accuratiùs observanda. Ac primò quidem sciendum est Aturum fluvium è summo Pyrenæi jugo digressum vallem illam apud Bigerros secare quæ definit ad municipium Campanum, famosum ob butyri copiam, quod venale defertur ad civitates quæ insigniores sunt apud Occitanos & Aquitanos, scilicet hinc Tolosam & Narbonem usque, illinc Burdegalam, Aginum, Aucios, Bajonam, Aquas, & Palum in Benearnio. In superiori parte Campanæ valis usque ad montium prærupta adjacet oræ Aturri regio quædam agri montani, quam plurimis domibus rusticis exculta, quam vulgò vocant *Capadur*, & quæ in veteri instrumento vocatur *Capatur*, quasi

diceret *Caput Aturri*. quod quidem fluvii caput est in fastigio montis cujus declivia nomen illud occupavit.

II. Ea in regione condita olim fuerat abbatia Scalæ-Dei, indito nomine boni ominis capti ex celsissimis montium vicinorum jugis, quæ in scripturis sacris propter Sionem Dei majestatem velut præsentis & orationum ascensiones significant. Visuntur illic hodie veteris domus maceriæ; cujus fundamenta jacta fuerant in agro Comitum Bigorritani proprio, ut docet veteris schedæ statim proferendæ fides. A quo tamen agro Centullus secundus Comes præcipuam partem, petitione Fortonis viri nobilis fractus, avulserat. Dein, post obitum Centulli, pudore & poenitudine ductus Forto juri sibi cesso renuntiavit in commodum monasterii ex auctoritate & consensu Petri Comitum Bigorritani atque Beatricis Comitissæ ejus uxoris. Proferenda sunt & expendenda vetustæ chartæ verba, ut rectè primæ illius foundationis tempus constitui possit. *Grangiam de Cabatur, ubi abbatia primitus facta fuit, Forto de Vico, qui locum illum à Centullo Comite impetraverat, consensu & voluntate Vvillermi Bigorritani Episcopi & Petri Bigorritani Consulis ejusque uxoris Beatricis dedit Valcherio Abbati Morimundensi & Ber-*

*nardo Scalæ-Dei Abbati in manu Vuillemi
Auxiensis Archiepiscopi & Romanæ Ecclesiæ
Legati.*

III. Si extaret integrum istius donationis instrumentum, patefaceret primam monasterii originem, quam tamen beneficio Comitis Bigorritani deberi satis perspicuè docet cum in agri sive grangia dominicæ parte constructum ostendat. Domus quippe religiosæ constructio, imò verò & abbatia dignitas hanc Fortonis donationem antecedit, utpote collatam in Bernardum jam tunc Abbatem Scalæ-Dei. Cùm autem in Valcherium quoque Abbatem Morimundensem collata fuisse dicatur, metiendum est illius tempus ex annis Valcherii, qui Galterus dicitur in annalibus Cisterciensibus ab Angelo Manrique conscriptis, ubi obiisse illum scribitur anno MCXXXI. postquam per quinquennium Morimundensem abbatiam rexisset, ab anno scilicet MCXXVII. usque ad annum MCXXXI. Sed in priorem hujus quinquennii annum non potest conjici, quoniam Centullus secundus Comes adhuc superstes erat anno MCXXVII. ut manifestè docent acta à nobis laudata in historia Benearnensi lib. IX. cap. VII. Donatio autem Fortonis incidit in annos

Petri Bigorræ Comitis, qui etiam Marciani vicecomitatu potiebatur, atque Beatricis Comitissæ ejus uxoris. Hæc cum filia foret Centulli secundi & Mabiliae Centulli conjugis, cujus nomen huic veteri schedæ debetur, hereditario jure comitatum paternum obtinuit, ejusque nomen ac dignitatem cum Petro marito communicavit; cujus successionis initia, de quibus laborabamus in capite octavo ejusdem libri, ex istius chartæ auctoritate annum MCXXXII. antecedunt.

IV. Quare ut hunc articulum concludam, necessum est ut in hoc intervallum quod intercedit ab anno MCXXVIII. usque ad annum MCXXXI. donatio Fortonis conjicienda sit. Ceterum abbatia dignitas promovenda est in tempus antèrius, ut dixi, scilicet ad tempora Centulli secundi, qui ab anno MCXIV. comitatum obtinuit. Quòd autem intra fines istos coërceam primum monasterii conditum movet me & Bernardi primi Abbatis ætas, qui prætergredi non potuit exordia Centulli, tum etiam quòd Petrus Comes & Beatrix in actis donationum suarum preces pro se atque Centullo patre Mabiliaque matre excipiant, omissa Centulli avi & Bernardi fratris mentione; de quibus non tacuissent, si

prima monasterii constitutio eorum curæ deberetur.

V. Egregium profectò virum & virtute monastica clarum fuisse hunc Abbatem Bernardum oportuit, qui domum suam in ipsis cunabulis insignium pietate monachorum frequentia adeo instruxerit ut ex sua familia potuerit deducere colonias in Hispaniam; ubi nova monasteria instituit, quas filias vocare solent; inter quæ primum fuit Olivæ monasterium, quod auctore Bernardo conditum est anno MCXXXIV.

VI. Translatum fuit monasterium illud cum veteri abbatia dignitate in locum à priore dissitum quinque leucarum intervallo, intra fines comitatus Bigorritani, retento veteri Scalæ-Dei nomine, quod hodie etiamnum superest ad ripam Rossii fluvii, nemoribus & præcellis collibus cinctum; quarum uni impositum est castrum de Malovicino, de *Mauvesi* vulgò dictum, quod caput est vicariæ ejusdem nominis.

VII. Eum locum donaverant olim Azenario Priori sanctæ Christinæ duo viri nobiles, Arnaldus Vicecomes Levitanensis, & Raymundus de Burgo. Monasterium illud sanctæ Christinæ, quod obiter admonendum videtur, situm erat in fau-

cibus Pyrenæi, post superatam vallem Aspæ, in confinio Benearnii & Aragonensis regni, ad hospitium peregrinantibus illac & mercatoribus præbendum; possidebaturque à Canonicis regularibus beati Augustini donec arrepta occasione bellorum in Gallia ab hæreticis excitatorum Philippi I. Hispaniarum Regis opera destructum fuit, & bona piis locis distributa Romani Pontificis auctoritate; Priorisque dignitas ac beneficium additum fuit Capitulo metropolitano Cæsar-Augustæ, ceu monuimus in historia Benearnensi. Porrò Azenarius locum à viris illis nobilibus sibi collatum, de illorum consensu donavit Bernardo Abbati Scalæ-Dei anno M CXLII. quo *transmutatio facta est*, ut loquuntur & docent veteres chartæ.

VIII. Postmodum Petrus Marciani Vicecomes & Beatrix ejus uxor Bigorrræ Comitissa eo in loco elegantem Ecclesiam & satis amplum monasterium construxerunt atque latifundiis aliquot & dominiis locupletarunt ad alendos monachos inibi Deo militantes; sola hac adjecta conditione, ut orent pro redemptione animæ Petri Comitis atque Beatrix, hujusque patris Centulli Comitis & Mabilia matris. Additumque insuper fuit,

ut iidem monachi viverent sub instituto Cisterciensium ; cuius ordinis particeps facta fuit Beatrix in vigiliis , jejuniis , & orationibus , & *inter fratres Scala Dei soror numerata de consensu mariti sui* , ibique deinceps sepulta fuit.

IX. Dedicata autem fuit Ecclesia in honore beatæ Mariæ semper virginis anno Christi MCLX. die XXII. Septembris , Epacta XXII. Indictione VIII. Concurrente V. Papa Alexandro Romanæ Ecclesie præfidente , regnante Ludovico Francorum Rege , & Henrico Anglorum Rege & Normanorum & Aquitanorum Duce. Dedicacioni huic præfentes fuerunt Gulielmus Archiepiscopus Auscitanus , B. Bigorritanus , Vitalis Aturensis , R. Lascurrensis , Gulielmus Aquensis , A. Convenensis , Bonushomo Conseranensis , & R. Tolofanus Episcopi. Totam porrò fundationem ceteraque confirmavit eadem die Centullus III. Petri & Beatricis filius *in manu Vitalis Adurensis Episcopi* , præfentibus Petro Comite ipsius Centulli patre & aliis quibusdam qui in charta toties citata nominantur.

X. Ad extremum monemus variis domus istius religiosæ direptionibus per bella plusquam civilia & hæreticorum dilaceratione factum ut egregiis illis monumentis

tis careamus quæ testarentur & Verolen-
 sis abbatiae in agro Aragonensi à Bernar-
 do Scalæ-Dei Abbate conditum , missis
 eò familiae suæ monachis anno millesimo
 centesimo quadragesimo sexto , & datum
 anno M C L. Fiterii monasterio apud Na-
 varros construendo celeberrimum illum
 Casæ-Dei monachum Raymundum , cum
 videlicet qui postea militaris Calatravæ
 ordinis in Hispaniis auctor fuit , sancti
 Gaudentii oppidi civem , (nempe dioece-
 sis Convenensis) ut ait vetus charta ab
 eruditissimo nobisque amicissimo Ohie-
 narto laudata libro I I. Notitiæ utrius-
 que Vasconiae cap. III. Ex qua etiam
 charta illud addiscimus , Fiterii monaste-
 rium & pleraque alia , *velut filias* , Abba-
 tis Scalæ Dei visitationi subjecta fuisse.
 Hac scribebam apud oppidum Vicano-
 rum Aquensium , quod hodie Bagnerias
 appellant , in gratiam religiosorum piis-
 simorumque virorum monachorum Sca-
 læ-Dei anno MDCLIX. XIII. Kalend.
 Octobris.

D
A
L
pe
ter
fig
ner
bit
git
int
gat
&
vel
teg
cul
I
plo
nic
ren
El
rec
ni
ca
ga